

Beata JAROSZ

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
w Lublinie

KOMPOZYCJA ZAPROSZENIA ŚLUBNEGO

Niegdyś zapraszanie na uroczystość zawarcia związku małżeńskiego stanowiło swoisty rytuał¹. Drużbowie lub starostowie, niekiedy w towarzystwie narzeczonych, druhen lub starościny, wędrowali nocą po okolicznych terenach i ustnie zapraszali mieszkańców na planowany ślub, deklamując długie oracje lub śpiewając stosowne pieśni. Niekiedy akt zaprosin powtarzano nawet trzykrotnie² i przy tym celowo budzono domowników, gdyż uważano, że noc jest czasem magicznym, a więc odpowiednim na inicjację obrzędu przejścia, jakim jest ślub. Pora zaprosin wprowadzała zatem porządek *sacrum*³.

Dziś zmieniło się niemal wszystko. Nadawcami zaproszenia są narzeczeni i ich rodzice. Niegdyś zapraszano wszystkich członków lokal-

¹ Zapraszanie gości, tzw. *sprosiny*, stanowiły dawniej element rozbudowanego obrzędu ślubu, który obejmował następujące etapy: „(1) swaty (»wywiad matrymonialny«), zawarcie umowy przedmałżeńskiej, (2) zrękowiny (zaręczyny), (3) sprosiny (zapraszanie gości na wesele), (4) ślub (kościelny), (5) uczta weselna, (6) oczepiny manifestujące przejście nowo poślubionej dziewczyny (obcięcie warkoczy) z grona panien do grona mężatek (nałożenie czepca) oraz często (7) przenosiny (na gospodarstwo męża)”. J. Grad, *Obyczaj a moralność. Próba metodologicznego uporządkowania badań dotychczasowych*, Poznań 1993, s. 85.

² Zob. np.: T. M. Ciołek, J. Olędzki, A. Zadrożyńska, *Wyrzeczysko. O świętowaniu w Polsce*, Warszawa 1976; F. Olesiejuk, *Obrzędy weselne w Lubelskiem. Materiały etnograficzne do badań nad obrzędowością weselną*, Wrocław 1971; J. Szczypka, *Kalendarz polski*, Warszawa 1984; H. Szymanderska, *Śluby polskie*, Warszawa 2008.

³ Por. np.: K. Leńska-Bąk, „Niniejszym mamy zaszczyt zaprosić...” *O desemiotyzacji aktu zaproszenia weselnego (Rozważania wstępne)*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, t. 6: *Literatura i kultura popularna*, red. T. Żabski, Wrocław 1997, s. 185–200; Eadem, *Zapraszamy na wesele... Weselne oracje i ceremonialne formuły*, Kraków 1999; B. Pabian, *Dziedzictwo kulturowe Częstochowskiego. Wierzenia, zwyczaje i obrzędy rodzinne*, Wrocław 2005.

nej społeczności, dziś zaprasza się osoby wybrane, wezwane do uczestnictwa w uroczystości z imienia i nazwiska. Dawniej akt realizowano ustnie, a dodatkowych sensów dodawały towarzyszące oracji elementy subkodu suprasegmentalnego czy kodu kinezycznego⁴. Dziś zaproszenie ma formę tekstu pisanego o skonwencjonalizowanej postaci, a komunikat uzupełniają i uatrakcyjnają komponenty graficzne, nierzadko dublujące treści płynące z zanotowanych słów, np. symbole (m.in. obrączki, gołębie, serca, kupidyny), ornamenty, ilustracje, fotografie młodej pary, zdobnicze pismo, czerpany lub ozdobny papier o nietypowym kształcie, a nawet (najczęściej) białe wstążki i kryształki przymocowane do lakowanych kopert. Niekiedy semantyka pisemnego zaproszenia zostaje powielona w akcie ustnym, wyartykułowanym w momencie przekazywania stosownego druczku. Istotna jest również współczesna niejednoczesność aktu nadania i dekodowania przekazu⁵ zapraszającego na uroczystość ślubną i często konieczne jest zaangażowanie trzeciego, pośredniego uczestnika komunikacji⁶ – poczty.

Ogólnie rzecz ujmując, zaproszenie (również ślubne) jako tekst użytkowy należy sytuować w obrębie gatunków/genrów mowy⁷, które w semantyce modeluje się poprzez ciąg zdań, „wyrażających założenia, intencje i inne akty umysłowe mówiącego, definiujące dany typ wypo-

⁴ Dokładniej na temat weselnych oracji zaprosinowych patrz w np.: K. Leńska-Bąk, *XIX-wieczne zaprosiny jako tekst folkloru*, „Folklorystyka”, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego, red. P. Kowalski, Opole 1995, nr 1, s. 25–44; M. Trębska, *Staropolskie szlacheckie oracje weselne. Genologia, obrzęd, źródła*, Warszawa 2008.

⁵ Dodać wypada, że niejednoczesność aktu nadania i dekodowania komunikatu ma miejsce w przypadku, gdy narzeczeni zapraszają na uroczystość ślubną dalszą rodzinę, znajomych lub osoby zamieszkałe na odległych terenach Polski lub przebywającymi poza granicami kraju. Bliskich, przyjaciół oraz świadków zazwyczaj zaprasza się osobiście.

⁶ Por. J. Lalewicz, *Socjologia komunikacji literackiej. Problemy rozpowszechniania i odbioru literatury*, Wrocław 1985.

⁷ Tematykę gatunków mowy i genologii lingwistycznej podejmowano wielokrotnie. Wśród publikacji poświęconych tej problematyce pojawiły się m.in.: M. Bachtin, *Estetyka twórczości słownej*, Warszawa 1986; A. Furdal, *Genologia lingwistyczna*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 1982, t. 39, s. 61–70; S. Gajda, *Gatunkowe wzorce wypowiedzi*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Encyklopedia kultury polskiej XX w.*, t. II: *Współczesny język polski*, Lublin 2000, s. 255–268; D. Ostaszewska, R. Cudak (red.), *Polska genologia lingwistyczna*, Warszawa 2008; D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. I: *Mowy piękno wielorakie*, Katowice 2003; t. II: *Tekst a gatunek*, Katowice 2004; B. Witosz, *Genologia lingwistyczna. Zarys problematyki*, Katowice 2005; M. Wojtak, *Genologia tekstów użytkowych*, „Postscriptum” 2005, nr 1 (48–49), s. 156–171; M. Zaśko-Zielińska, *Przez okno świadomości. Gatunki mowy w świadomości użytkowników języka*, Wrocław 2002.

wiedzi”⁸. Należałoby je zatem sprowadzić do następującej formuły: „mówię to, bo chcę, żebyś wiedział, że chcę, abyś uczestniczył w x”. Przywołajmy również rozbudowaną propozycję Małgorzaty Marcjanik: „mówię, że chcę przebywać w jakimś miejscu razem z tobą (i robić coś razem z tobą) + mówię, że chcę coś dla ciebie zrobić, żeby było nam razem dobrze”⁹. Zaproszenie stanowi typ działania etykietałnego.

Celem niniejszego tekstu jest opis kompozycji zaproszenia ślubnego¹⁰, obejmujący wskazanie w jego strukturze elementów obligatoryjnych i fakultatywnych. Analizie poddano 300 zaproszeń zamieszczonych na różnych stronach internetowych¹¹.

ELEMENTY OBLIGATORYJNE

Na wstępie należy podkreślić, że wśród analizowanych zaproszeń ślubnych najwięcej ma charakter bezpośredni. Intencja w tych aktach jest bowiem wyrażona wprost poprzez czasownik performatywny *zapraszać* występujący najczęściej w liczbie mnogiej w 1. i 3. osobie w czasie teraźniejszym (*zapraszamy, zapraszają*). Niekiedy też performatyw pozostaje w formie bezokolicznikowej i jest obudowany zwrotami grzecznościowymi lub formami o funkcji emotywniej (np. *mamy zaszczyt zaprosić, pragną zaprosić*). Obok zaproszeń bezpośrednich występują nieliczne przykłady tekstów pośrednio wyrażających intencję, np. poprzez zastosowanie następującej wypowiedzi: *Rodzice i Narzeczeni wielce zaszczytzeni będą, gdy [(kto?), przywołanie adresata] uroczystości tej obecnością swoją*

⁸ A. Wierzbicka, *Genry mowy*, [w:] T. Dobrzyńska, E. Janus (red.), *Tekst i zdanie. Zbiór studiów*, Wrocław 1983, s. 129.

⁹ M. Marcjanik, *Polska grzeczność językowa*, Kalisz 2000, s. 101; Eadem, *Formy grzeczności językowej w utworach Stefana Żeromskiego. Na materiale powieści Przedwiośnie*, [w:] Eadem, *W kręgu grzeczności. Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce 2001, s. 189.

¹⁰ Maria Krauz wskazała, że wzorzec kompozycyjny zaproszenia w ogóle obejmuje: nadawcę i adresata tekstu, akt zaproszenia, a także okazję, z jakiej jest nadany komunikat, cel i szczegóły dotyczące uroczystości. Por.: M. Krauz, *Tekst zaproszenia: wzorzec gatunkowy i jego przeobrażenia*, [w:] D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II, op. cit., s. 171.

¹¹ Poddane analizie zaproszenia pochodzą z następujących stron: www.decostudio.com.pl; www.we-dwoje.pl; www.hagness.com.pl; www.zaproszenia.krakow.pl; www.sklep.fotokowalski.pl; www.ewelinaszajderowska.pl; www.annaart.com.pl; www.imexgraf.pl; www.zaproszenia.wieszjak.pl; www.ameliste.pl; www.dikor.pl; www.metier.net.pl. Data dostępu: czerwiec 2010.

wspaniałości przydadzą. Istotnym jest, że w zaproszeniu ślubnym nadawca prosi odbiorcę o przybycie po pierwsze na uroczystość zawarcia związku małżeńskiego oraz po drugie (w większości przypadków) na organizowane z tej okazji przyjęcie weselne¹².

Obligatoryjnym komponentem w strukturze zaproszenia ślubnego są informacje o nadawcy i odbiorcy komunikatu. Zapisy mówiące o tym, kto zaprasza, sprowadzić można do trzech schematów:

1. panna młoda i pan młody, np. *Magdalena Brombosz i Marek Kowalski*;
2. panna młoda i pan młody z rodzicami, np. *Edyta Chmiela i Mariusz Brodzki wraz z Rodzicami*;
3. rodzice panny młodej i pana młodego; np. *Joanna i Bartłomiej Kowalscy oraz Magdalena i Przemysław Nowakowscy (mają zaszczyt zaprosić na ślub swoich dzieci – Katarzyny i Konrada*.

Liczba nadawców waha się zatem od 2 do 6 podmiotów. Z kolei informacje o tym, kogo zapraszają przyszli małżonkowie, podawane są na cztery sposoby, wśród których trzy mają charakter ustabilizowany i silnie skonwencjonalizowany. Owe formuły określające osobę/y zapraszaną/e przyjmują postać:

1. imię i nazwisko, np. *Halinę Gajda*;
2. imię₁ + imię₂ + nazwisko (+ imiona dzieci / z dziećmi), np. *Ewę i Grzegorza Musiał z dziećmi, Jadwigę i Jana Kozłowskich z Dominisją i Kamilem*;
3. imię i nazwisko + (wraz) z osobą towarzyszącą, np. *Daniela Brodzki wraz z osobą towarzyszącą*;
4. inne: np. *koleżanki i kolegów z pracy*.

Dodać należy, że zarówno zapisy dotyczące nadawców zaproszenia, jak i odbiorców, mają charakter oficjalny. Nie spotyka się zdrobnień imion, a już tym bardziej pseudonimów. *Ad exemplum*, osobą zapraszającą czy zapraszaną jest *Małgorzata*, a nie *Małgosia*, *Gosia*, *Gocha*, oraz *Piotr*, a nie *Piotrek* czy *Piotruś*. Ponadto zapisom wskazującym adresatów komunikatu, z którymi nadawców łączy często bliska więź, towarzyszą zwroty grzecz-

¹² W tym miejscu należy zaznaczyć, że zaproszenie na uroczystość ślubną jest bez wątpienia elementem obligatoryjnym w kompozycji tego typu tekstów. Natomiast zaproszenie na wesele jest komponentem fakultatywnym, gdyż narzeczeni z różnych względów mogą nie proponować wszystkim uczestnikom ceremonii kościelnej czy odbywającej się w Urzędzie Stanu Cywilnego przybycia na przyjęcie i wówczas nie wspominają o nim w przesłanym pocztą lub doręczonym osobiście druczku. Podkreślę jednak, że informacja dotycząca wesela pojawiła się we wszystkich analizowanych, wyekscerpowanych z internetu tekstach. Fakt ten wpłynął na jej opisanie w części artykułu poświęconej elementom obligatoryjnym w strukturze interesującego mnie gatunku mowy.

nościowe¹³ i formuły tytułarne, bowiem narzeczeni zapraszają *Wielmożnych Państwa, Szanownych Państwa*. Niekiedy odnaleźć można stylizowane na staropolszczyznę formy w funkcji apelatywnej – *Mości Dobrodzieje*. Wszystkie te konstrukcje podkreślają niecodzienny, podniosły i oficjalny charakter planowanej uroczystości. Dodać należy, że czasem odszukać można również skierowane do odbiorców formy zaimkowe, zapisywane wielką literą (np. *Was*), które pojawiają się zawsze po uprzednim zapisaniu imion i nazwisk adresatów komunikatu.

Obligatoryjnym elementem kompozycji analizowanego typu zaproszenia są informacje o lokalizacji planowanej uroczystości ślubnej i późniejszego przyjęcia weselnego. Pierwszy typ danych werbalizowany jest w dwojaki sposób. Jeśli bowiem narzeczeni zamierzają wziąć ślub cywilny, wówczas w zaproszeniu pojawia się „lokalizacja świecka”, gdyż goście (adresaci komunikatu) mają się stawić w *Urzędzie Stanu Cywilnego w...* i tu pojawia się nazwa miejscowości, w której znajduje się instytucja, a często również ulica i numer budynku. Natomiast, jeśli narzeczeni zamierzają złączyć się ślubem kościelnym lub konkordatowym, wówczas proszą odbiorców zaroszenia o stawienie się w przestrzeni *sacrum*, tj. w *Kościele (pw. św. Jana Bosko w Lublinie), w Bazylice (św. Wincentego w Bydgoszczy), w Katedrze (na Wawelu w Krakowie), w Archikatedrze (Lubelskiej) lub w parafii rzymskokatolickiej (Matki Bożej Anielskiej)*. Z kolei informacje dotyczące miejsca, w którym odbędzie się przyjęcie weselne, notowane są na kilka sposobów:

1. *restauracja + nazwa obiektu (+ nazwa miasta/miejscowości)*, np. *restauracja Rozdroże w Radości*;
2. *dom weselny (+ nazwa obiektu) + nazwa miasta/miejscowości*, np. *Dom Weselny w Nowojowskiej Górze*;
3. *dworek + (czyj?) + nazwa miasta/miejscowości*, np. *dworek Zieleniewskich w Trzebini*;
4. *pałac + (czyj?) + nazwa miasta/miejscowości*, np. *Pałac Wężyków w Paszówce*;
5. *inne: w Gościńcu na Rozdrożu, w Domu Kultury CDQ w Warszawie, w domu Panny Młodej przy ul. ...*

¹³ Nadmiar formuł etykietalnych w zaproszeniach związany jest ze stopniem wyjątkowości wydarzenia, na które się zaprasza. Por. M. Marcjanik, *Polska grzeczność językowa*, op. cit., s. 103.

Zaznaczyć należy, że w sytuacji, gdy przyjęcie weselne i uroczystość zaślubin odbywa się w tej samej miejscowości, wówczas jej nazwa występuje tylko raz, choć najczęściej pojawiają się dane adresowe, precyzyjnie określające lokalizację danego obiektu.

Oczywistym jest, że zaproszenie musi również zawierać dokładne informacje o czasie, w którym ma się odbyć planowany ślub. Wyrażone są one w postaci zapisów obejmujących najczęściej rzeczownik *dzień* w formie dopełniacza (*dnia*) i miejscownika (*w dniu*), dokładną datę, tj. dzień, miesiąc (często wyrażony słownie) i rok, a także godzinę rozpoczęcia uroczystości, np. *dnia 25 sierpnia 2010 r. o godzinie 17.00*. Niekiedy spotkać można formuły urozmaicone, mające strukturę wypowiedzeń podrzędnie złożonych lub zawierające czasowniki *odbyć się* i *stać się* w czasie przyszłym w 3 osobie l. poj. (*odbędzie się, stanie się*), np. *stanie się to 12 sierpnia 2010 r., gdy kuranty wybiją godzinę 14.00* lub *dnia 21 sierpnia 2010 r., gdy wskazówki zegara wskażą godzinę 13.00*.

Niektórzy badacze twierdzą, że informacje o czasie i lokalizacji planowanej uroczystości znajdują się w części finalnej tekstu zaproszenia¹⁴. Jednak w przypadku interesujących mnie zaproszeń ślubnych teza ta nie znajduje potwierdzenie, gdyż wśród 300 poddanych analizie tekstów aż w 35% dane czasoprzestrzenne pojawiały się w części inicjalnej. Aby potwierdzić ten fakt, przywołam przykładowy tekst, który rozpoczynają słowa: *W dniu 21 sierpnia 2010 roku z wybiciem godziny 16.45 [czas] Magdalena Bromboszcz i Marek Kowalski rozpoczną wspólną drogę życia, ślubując sobie miłość, wierność i uczciwość małżeńską przed obliczem Boga w Kościele pw. Matki Bożej Różańcowej w Chrzanowie [miejsce]* i dopiero po nich pojawia się właściwy akt zaproszenia.

Zawsze na końcu zaproszenia powinny pojawić się dane teleadresowe. Element ten wydaje się obligatoryjny, choć nie występuje w każdym ze zgromadzonych tekstów. Podobna sytuacja dotyczy innego komponentu, tj. prośby o potwierdzenie przybycia na ślub i/lub przyjęcie weselne do wyrażonego *explicité* terminu. Zapisy te pojawiają się również w części finalnej zaproszenia i mają następującą postać: *Prosimy o potwierdzenie udziału w uroczystości do dnia...* lub rzadziej: *Upraszamy się o potwierdzenie uczestnictwa w biesiadzie do dnia...*

¹⁴ Por. M. Krauz, op. cit., s. 176; K. Leńska-Bąk, *Zapraszamy na wesele...*, op. cit., s. 122.

ELEMENTY FAKULTATYWNE

Wśród elementów fakultatywnych¹⁵ w kompozycji zaproszenia ślubnego najczęściej pojawiają się fragmenty informujące o prezentach, jakie mają przynieść ze sobą goście na planowaną uroczystość. Najczęściej zapisy te przyjmują formę lapidarnego wierszyka-rymowanki i informują, że nowożeńcy życzą sobie, aby darem ślubnym były:

1. pieniądze dla przyszłych małżonków (np. *Pragnąc przelamać tradycje stare, by nie mieć na przykład żelazek parę i zaoszczędzić przemitym gościom łamania głów nad prezentów mnogością, podpowiadamy: mile widziany i bardzo wygodny będzie bilecik ze znakiem wodnym; Więc się nasi mili stawcie, o prezenty się nie martwcie, by nie stawiać ich na stercie, niechaj zmieszczą się w kopercie*);
2. pieniądze dla hospicjum (np. *Przed ołtarzem aż do śmierci miłość sobie przysięgając, pamiętajmy o tych wszystkich, co z chorobą się zmagają. Latem pięknych kwiatów dość, pięknie prosimy zatem, żeby „grosik” każdy ślubny gość na hospicjum dał potrzeby*);
3. upominki dla dzieci (np. *Kwiatki szybko usychają, a słodczy radość dają. Każdy, kto je ofiaruje, uśmiech dzieciom podaruje; Bardzo byśmy chcieli, by w tym dniu uroczym były uśmiechnięte czyjeś małe oczy. A więc zamiast kwiatów do życzeń w kościele dołączcie zabawki, nasi przyjaciele. My do domu dziecka z nimi pojedziemy i w Waszym imieniu malcom przekazemy*);
4. kupon lotto (np. *Goście Drodzy, Goście Mili. Radość byście Nam sprawili, w szczęście nasze inwestując, kupon totka nam darując, oszczędzajcie kwiatów moc, co by zwiędły w jedną noc; A przed ślubem w Lotto zagrajcie, I na ślubie kupon zamiast kwiatów Mili Goście nam dajcie*);
5. alkohol i słodczy (np. *Istnieje zwyczaj przychodzenia z bukietami, lecz my słodczy jesteśmy smakoszami, więc jeśli macie ochotę podarować nam kwiatki, kupcie zamiast nich wino i czekoladki*);
6. karma dla zwierząt (np. *Jeśli pragniecie podarować nam kwiaty, to zamiast nich prosimy o karmę dla zwierząt, które przekazemy do Schroniska dla Psów w Celestynowie*).

¹⁵ M. Krauz wylicza, że elementem fakultatywnym w zaproszeniu skomponowanym z jakiegokolwiek okazji może być m.in. „opis wydarzenia (...), logiczna argumentacja, porządek uroczystości czy spotkania, cytaty”. W zaproszeniach ślubnych próżno szukać np. opisu wydarzenia, jednak bardzo często pojawiają się rozmaite przytoczenia, fragmenty liryczne, które staną się przedmiotem opisu w innym tekście. Por.: M. Krauz, op. cit., s. 172.

Innymi elementami fakultatywnymi w zaproszeniach ślubnych są:

- a) zaproszenie na poprawiny (np. *19 czerwca 2007 zapraszamy na tradycyjne poprawiny*);
- b) zaproszenie na inne imprezy (np. *Po uroczystości zapraszamy na wykład publiczny, który odbędzie się w Sali Królestwa Świadków Jehowy w Trzebinii*);
- c) dodatkowa zachęta (np. *Bardzo liczymy, że przybędziecie i razem z nami bawić się będziecie*);
- d) podpisy nadawców komunikatu (np. *Narzeczeni, Rodzice i Narzeczeni, Małgorzata i Marek*).

Herbert Schwinghammer wśród informacji, jakie powinno zawierać zaproszenie, wymienia: kto zaprasza, kogo zaprasza, czy można przyjść z osobą towarzyszącą, z jakiej okazji jest przyjęcie, kiedy i gdzie ma się odbyć (data i godzina; adres, numer telefonu, ewentualnie objaśnienie, jak trafić w dane miejsce), a także jaki strój obowiązuje¹⁶. Zapisy, przybliżające wszystkie wynotowane powyżej dane, stanowią w analizowanych zaproszeniach elementy obligatoryjne, z wyjątkiem wskazówek topograficznych oraz informacji o ubiorze. O ile pierwsze dane mogą zostać przybliżone w odrębnych, dołączonych do zaproszeń, tekstach czy mapkach, o tyle o wymaganiach co do stroju nigdy się nie wspomina. Fakt ten jest jak najbardziej zrozumiały, gdyż odbiorca komunikatu z łatwością uświadomi sobie pożądany typ kreacji, czytając zapisy informujące o niecodziennym, wyjątkowym i uroczystym charakterze zdarzenia. Dość wskazać choćby takie wyrażenia, jak: *doniosła uroczystość, podniosła chwila, dostojni goście*, a także inne, wyekscerpowane z zaproszeń, leksemy: *ceremonia, świetność, blask, wspaniałość*.

*
* * *

Podsumowanie dokonanej w niniejszym tekście analizy, wypada rozpocząć konstatacją, że eksplikacja analizowanego gatunku mowy, przyjmuje postać: „mówię to, bo chcę, żebyś wiedział, że chcę, abyś uczestniczył w x (i y), które odbędą się w czasie t_1 (i t_2), w miejscu z_1 (i z_2)”, gdzie x (t_1 , z_1) odnosi się do uroczystości zawarcia związku małżeńskiego, zaś y (t_2 , z_2) to przyjęcie weselne. Bez wątpienia zaproponowana eksplikacja jest zbliżona do definicji zaproszenia w ogóle, ale specyfiką zaproszenia ślubnego jest jego częsta – nazwijmy to – podwójność. Nadawca

¹⁶ H. Schwinghammer, *Wielka księga savoir-vivre'u*, przeł. B. Tarnas, Warszawa 2003, s. 75.

prosi bowiem adresata o przybycie na dwa planowane wydarzenia – na ślub i następujące po nim wesele.

Zbiór elementów obligatoryjnych w kompozycji zaproszenia ślubnego stanowi wzorzec gatunkowy tego typu tekstu i wskazówkę dla użytkowników języka, w jaki sposób rozwiązać określoną sytuację komunikacyjną¹⁷. Pod względem strukturalnym sporą część zanalizowanych tekstów uznać należy za realizującą wariant kanoniczny wzorca, w którym ilość i często kolejność segmentów jest stała. Są to formy schematyczne, silnie skonwencjonalizowane. Obok nich odnaleźć można nieszablonowe tekstowe okazy, odbiegające od tradycyjnej struktury zaproszenia, jednak zawierające przejrzystą informację o przynależności gatunkowej. Przywołajmy przykład takiego nietypowego, oryginalnego zaproszenia, stylizowanego na afisz teatralny:

Teatr Umyślnie Straconej Wolności
zaprasza na przedstawienie pod tytułem:
„A potem żyli długo i szczęśliwie”
Adaptacja sztuki przez życie napisanej w 3 Aktach.
Premiera: 21 sierpień 2010
Obsada w rolach głównych:
Panna Młoda: Magdalena Bromboszcz
Pan Młody: Marek Kowalski
w pozostałych rolach udział biorą:
Rodzice, Ksiądz, Świadkowie, Goście, Widzowie i Gapie
Akt I – „Dla Duszy”
Ślub Kościelny 21 sierpień 2010, godz. 16.00
w Kościele św. Wojciecha i Jerzego w Zatorze
Akt II – „Dla Ciała”
Przyjęcie Weselne w sali OSP w Zatorze
Akt III – „Noc Poślubna”
Bez udziału widowni¹⁸.

Pomiędzy tekstami ukształtowanymi ściśle według wzorca (warianty kanoniczne) i aktami daleko odbiegającymi od norm kompozycyjnych

¹⁷ Gatunkowy wzorzec wypowiedzi – zdaniem Marii Wojtak – oprócz reguł kompozycyjnych normuje również kwestie pragmatyczne (sytuację komunikacyjną), poznawcze (związane z tematyką i jej przedstawieniem) oraz stylistyczne. W niniejszym tekście interesuje mnie przede wszystkim aspekt strukturalny. Należy również dodać, że w przypadku zaproszeń ślubnych wzorzec ma charakter normatywny, gdyż jego zasady zostały spisane w poradnikach (zwłaszcza *savoir-vivre*’u). Por.: M. Wojtak, *Wzorce gatunkowe wypowiedzi a realizacje tekstowe*, [w:] D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II – *Tekst a gatunek*, op. cit., s. 30–31; a także np. H. Schwinghammer, op. cit.

¹⁸ Tekst zaproszenia został przytoczony w oryginalnej pisowni.

(warianty adaptacyjne) pojawia się trzeci typ zaproszeń. Współcześnie obserwuje się bowiem tendencję do rozszerzania struktury analizowanego typu tekstu o elementy dotychczas nieobligatoryjne (wariant alternacyjny ilościowo lub jakościowo modyfikujący wariant kanoniczny¹⁹). Chodzi tutaj przede wszystkim o zapisy, w których narzeczeni proszą o przyniesienie określonego podarunku. Można ten fakt uznać za kolejny etap trwającego co najmniej od XIX wieku procesu modyfikacji kompozycji zaproszenia ślubnego. Dawniej bowiem integralnym elementem aktu zaprosinowego był opis uczty, jaka czekała uczestników²⁰. Dziś próżno szukać takich deskrypcji, szczegółowo wyliczających rodzaje dań, jakie pojawią się na weselnym stole, choć akcydentalnie pojawiają się krótkie wzmianki o planowanym poczęstunku (np. *Po uroczystościach prosim Waćpaństwa do biesiady wspólnej, gdzie jadła i napojów wszelakich nie zabraknie, aż do świtania*).

Należałoby również dodać, cytując Annę Wierzbicką, że zaproszenie ślubne wpisuje się w zbiór polskich genrów mowy, wyodrębnionych przez świadomość językową Polaków, odbijających polskie społeczno-kulturalne realia²¹. Chociaż wypada zaznaczyć, że pod względem kompozycyjnym ten typ tekstu stosowany w krajach angielskojęzycznych jest analogiczny. Na potwierdzenie przywołajmy przykład odszukany w Internecie: *Emma Margaret Gray and David Jacob Bradshaw together with their parents invite you to join them in celebrating their marriage. Saturday, the fifth of May two thousand and twelve six o'clock in the evening; Oceanside Manor; Seacrest, California*²².

¹⁹ Wariantem alternacyjnym zaproszenia ślubnego jest również taki komunikat, który charakteryzuje zmiana liczby intencji. Tradycyjnie bowiem zaproszenie ślubne proponuje adresatowi przybycie na ceremonię zawarcia związku małżeńskiego (czy to w kościele, czy w Urzędzie Stanu Cywilnego) oraz na wesele, stanowiące integralny element ślubu jako obrzędu przejścia. Niekiedy jednak pojawia się również trzecia intencja – zaproszenie na praktykowane nie tylko na gruncie polskim tzw. poprawiny, czyli powtórne przyjęcie po weselu. Ponadto należałoby tu wskazać również sygnalizowany wcześniej przypadek zaproszenia na wykład. Podział zbioru wariantów gatunkowego wzorca wypowiedzi na kanoniczny, alternacyjny i adaptacyjny przyjmuję za: M. Wojtak, *Genologia tekstów...*, op. cit. oraz: Eadem, *Wzorce gatunkowe wypowiedzi...*, op. cit.

²⁰ Zob.: K. Leńska-Bąk, *Pokarmy obiecane. Między konwenansem a symboliką weselnych oracji zaprosinowych*, [w:] P. Kowalski (red.), *Oczywisty urok biesiadowania*, Wrocław 1998, s. 62–69.

²¹ Por. A. Wierzbicka, *Genry mowy*, op. cit., s. 135. Zob. też: Eadem, *Akty i gatunki mowy w różnych językach i kulturach*, [w:] Eadem *Język, umysł, kultura*, wybór J. Bartmiński, Warszawa 1999, s. 229–269.

²² Zaproszenie pozyskane ze strony: www.dostoc.com. Data dostępu: 28.06.2010.

BIBLIOGRAFIA

- Bachtin M., *Estetyka twórczości słownej*, Warszawa 1986.
- Ciołek T. M., Ołędzki J., Zadrożyńska A., *Wyrzeczysko. O świętowaniu w Polsce*, Warszawa 1976.
- Furdal A., *Genologia lingwistyczna*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 1982, t. 39, s. 61–70.
- Gajda S., *Gatunkowe wzorce wypowiedzi*, [w:] J. Bartmiński (red.), *Encyklopedia kultury polskiej XX w.*, t. II: *Współczesny język polski*, Lublin 2000, s. 255–268.
- Grad J., *Obyczaj a moralność. Próba metodologicznego uporządkowania badań dotychczasowych*, Poznań 1993.
- Krauz M., *Tekst zaproszenia: wzorzec gatunkowy i jego przeobrażenia*, [w:] D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II: *Tekst a gatunek*, Katowice 2004, s. 167–179.
- Lalewicz J., *Socjologia komunikacji literackiej. Problemy rozpowszechniania i odbioru literatury*, Wrocław 1985.
- Leńska-Bąk K., „Niniejszym mamy zaszczyt zaprosić...” *O desemiotyzacji aktu zaproszenia weselnego (Rozważania wstępne)*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, t. 6: *Literatura i kultura popularna*, red. T. Żabski, Wrocław 1997, s. 185–200.
- Leńska-Bąk K., *Pokarmy obiecane. Między konwenansem a symboliką weselnym oracjom zaprosinowym*, [w:] P. Kowalski (red.), *Oczywisty urok biesiadowania*, Wrocław 1998, s. 62–69.
- Leńska-Bąk K., *XIX-wieczne zaprosiny jako tekst folkloru*, „Folklorystyka”, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Opolskiego*, red. P. Kowalski, Opole 1995, nr 1, s. 25–44.
- Leńska-Bąk K., *Zapraszamy na wesele... Weselne oracje i ceremonialne formuły*, Kraków 1999.
- Marcjanik M., *Formy grzeczności językowej w utworach Stefana Żeromskiego. Na materiale powieści Przedwiośnie*, [w:] Eadem, *W kręgu grzeczności. Wybór prac z zakresu polskiej etykiety językowej*, Kielce 2001, s. 171–198.
- Marcjanik M., *Polska grzeczność językowa*, Kalisz 2000.
- Olesiejuk F., *Obrzędy weselne w Lubelskiem. Materiały etnograficzne do badań nad obrzędowością weselną*, Wrocław 1971.
- Ostaszewska D. (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. I: *Mowy piękno wielorakie*, Katowice 2003.
- Ostaszewska D. (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II: *Tekst a gatunek*, Katowice 2004.
- Ostaszewska D., Cudak R. (red.), *Polska genologia lingwistyczna*, Warszawa 2008.
- Pabian B., *Dziedzictwo kulturowe Częstochowskiego. Wierzenia, zwyczaje i obrzędy rodzinne*, Wrocław 2005.
- Schwinghammer H., *Wielka księga savoir-vivre’u*, przeł. B. Tarnas, Warszawa 2003.
- Szczypka J., *Kalendarz polski*, Warszawa 1984.

- Szymanderska H., *Śluby polskie*, Warszawa 2008.
- Trębska M., *Staropolskie szlacheckie oracje weselne. Genologia, obrzęd, źródła*, Warszawa 2008.
- Wierzbicka A., *Akty i gatunki mowy w różnych językach i kulturach*, [w:] Eadem, *Język, umysł, kultura*, wybór J. Bartmiński, Warszawa 1999, s. 229–269.
- Wierzbicka A., *Genry mowy*, [w:] T. Dobrzyńska, E. Janus (red.), *Tekst i zdanie. Zbiór studiów*, Wrocław 1983, s. 125–137.
- Witosz B., *Genologia lingwistyczna. Zarys problematyki*, Katowice 2005.
- Wojtak M., *Genologia tekstów użytkowych*, „*Postscriptum*” 2005, nr 1 (48–49), s. 156–171.
- Wojtak M., *Wzorce gatunkowe wypowiedzi a realizacje tekstowe*, [w:] D. Ostaszewska (red.), *Gatunki mowy i ich ewolucja*, t. II: *Tekst a gatunek*, Katowice 2004, s. 29–39.
- Zaśko-Zielińska M., *Przez okno świadomości. Gatunki mowy w świadomości użytkowników języka*, Wrocław 2002.

THE WEDDING'S INVITATIONS COMPOSITION

Summary

The aim of this article is description of wedding's invitations composition, including obligatory and optional components. The obligatory components are information about the sender, recipient, planning occasion – purpose of invitation (wedding and reception after wedding), its term (date and an hour) and location, contact details (mostly the groom and the bride phone numbers) and a request for confirmation of arrival. The optional components in composition of analyzed type of text are information about presents, which the engaged couple wish to get (for example money, alcohol and sweets, coupon lotto) and additional invitation (e.g. the second reception after wedding named *poprawiny*).

The author also shows a composition's transformations. At 19th century the integral component of wedding's invitation's structure was a description of feast, which awaited the guests. Currently there aren't this type information in wedding's invitation, but more often appears in invitations information about gifts, which the bride and the groom would like to receive. Moreover the author complements the article by showing the similarities between Polish and English wedding's invitations.